

روش خط کشی کاربردی

محمدمجواد ربیعی - ارشد برنامه ریزی درسی

ویرایش ۷،۲ / طراحی و تدوین توسط:

این همه روش! چرا خط کشی کنیم؟

کلی روش برای درس خواندن وجود دارد. ولی ما انسانی کارها معتقدیم برای موفقیت تو علوم انسانی باید و باید خط کشی کتاب درسی رو یاد بگیرید. خط کشی یعنی شخصی سازی محتوای کتاب درسی اون طور که راحت ترین، خودمونیش! قراره متن سفت، بهم ریخته، خشک و این کار باعث میشه تا موقع درس خواندن سریع تر و راحت تر مطالب رو دوره کنیم تصویری، اطلاعات رو با کمیت بیشتر و کلی سؤال براتون پیش اومده. جواب ولی فعلا در همین اندازه بدانید که قراره مختلف نشان بدهیم. مثلا نکاتی که خیلی هستند رو با عدد، نکاتی که علت و معلولی هستند با فلش و... فعلا نمی خواد کاری انجام بدید، نفستون رو تو سینه حبس کنید، چشمتون رو گرد کنید و آماده بشید برای یاد گرفتن روش خط کشی

تفاوت روش ما با روش های دیگه؟

احتمالا تا الان شکل های مختلف خط کشی کتاب درسی رو دیدید و چند تاییش رو هم خودتون تجربه کردید. مثل استفاده از هایلایت، خلاصه نویسی کردن، نمودار کشیدن و جدول ساختن، سؤال نوشتن در کتاب درسی و کلی سبک دیگه.

سبک ما تلفیقی است از روش های استاندارد خط کشی، با حذف اشکالات این روش ها. یعنی قراره هم خط بکشیم، هم هایلایت استفاده کنیم، هم نمودار و شکل بکشیم ولی هر کدام از این ها سر جا و زمان خودش.

این روش، نتیجه هم فکری رتبه های برتر کنکوره که همین الان تو جو آموزشی کشور دارن نفس می کشن و شما رو خوب درک می کنند پس با خیال راحت به این روش اعتماد کنید.

خط کشی و کنکور

فرصت مطالعه برای کنکور	۱۲ ماه
تعداد منابع	۲۳ کتاب
تعداد دوره هر کتاب در کل سال	حدود ۴ بار
تعداد دروس بودجه کنکور	۲۵۰ درس
متوسط زمان برای خط کشی هر درس	۲۰ دقیقه
متوسط زمان برای مرور از خط کشی	۱۰ دقیقه
مرور هر درس بدون خط کشی	۴۵ دقیقه

حواسا جمع! گوشا تیز!

- این روش شامل ۳ گام کاربردی است. بعدا که روی این خط‌کشی مسلط شدید، این ۳ گام را همزمان با هم استفاده می‌کنید ولی فعلا، پیشنهاد می‌کنیم **مرحله به مرحله پیش بروید** و ترجیحا، تا وقتی که هر ۳ گام را بصورت کامل تمرین نکرده‌اید، خط‌کشی کتاب را شروع نکنید.
- هر گام، شامل تشخیص و خط‌کشی یک نوع از محتوای کتاب درسی است. پس برای اینکه در تشخیص آن ماهر شوید، لازم است **تمرین کنید**. هر چه بیشتر، بهتر ...
- خط‌کشی نیاز به سلیقه دارد. **هم نظم و هم سلیقه**. پس زمانی که حوصله ندارید، خط‌کشی نکنید.
- این گام‌ها، پایه فعالیت شما در خط‌کشی است. از یک جایی به بعد دیگر خودتان باید مفاهیم جدید را کشف کنید، برایشان شکل و طرح ابداع کنید و گام‌های بیشتری را به جزوه خط‌کشی **مخصوص خودتان اضافه کنید**.
- توقع نداشته باشید با خط‌کشی کردن، همه مطالب کتاب را حفظ شوید و در امتحان نمره کامل بگیرید. خط‌کشی **فقط ابزاری است** برای اینکه یادگیری، بهتر و سریع تر اتفاق بیفتد.
- خیلی جدی توصیه می‌کنیم این جزوه را **با کمک مدرس** آن پیش ببرید و گرنه برای شما مبهم و ناقص خواهد بود و چه بسا شما را به اشتباه بیندازد.

دانستن روش مطالعه، قبل از یادگیری خط‌کشی، ضروری است. ما خیال می‌کنیم شما روش مطالعه را بلدید، اما اگر احيانا چیزی در این مورد نمی‌دانستید، به جزوه روش مطالعه مراجعه کنید.

اصول خیلی خیلی خیلی مهم

هایلایت ممنوع، چون:

.....

.....

خط طولانی کشیدن ممنوع، چون:

.....

.....

فقط استفاده از مداد مشکی، چون:

.....

.....

لجن‌پراکنی ممنوع، چون:

.....

.....

هشدار! این اصول، تاریخ انقضا دارد.

دنبال چه هستیم؟

احتمالا شما هم تجربه کرده اید، هنگام مطالعه، بنظر میاید که کل محتوای یک پاراگراف مهم است. بخاطر همین کل آن پاراگراف را هایلایت می کنید. بعد از مطالعه هم هیچ تفاوتی بین صفحات کتاب، قبل و بعد از مطالعه احساس نمی کنید غیر از اینکه انگار یک قلموی بزرگ رنگی را روی خطوط کشیده اید! در این گام، دقیقا قرار است کمک کنیم تا درک کنید واقعا همه کلمات، مهم نیستند! بلکه:

- یک سری از کلمات مهم کاذب هستند
  - یک سری مهم هستند
  - و گروهی دیگر خیلی مهم
- بترتیب، هر یک از این گروه ها را با علامت نقطه، خط و دایره مشخص می کنیم.

هنگام خط کشی، مانند یک کار آگاه به دنبال مطالب مهم هستیم و آن ها را دسته بندی می کنیم

مدرس گرامی: بهتر است قبل از شروع این مرحله و برای فهم اهمیت کلمات کلیدی در یادگیری، تکنیک هشنگ گذاری را توضیح داده و اجرا کنید. با این کار یاد گیرنده، درک بهتری نسبت به خط کشی کلمات کلید پیدا خواهد کرد.

نقطه، خط و دایره

یک نظام اولویت بندی ایجاد

می کند. بدین صورت که

یک سری کلمات

مهم نیستند، پس و نشان

کن. یک سری مهم اند و

یک سری دیگر مهم تر.

چگونه نقطه، خط و دایره بکشیم؟

۱. پاراگراف کتاب درسی را مقابله قرار بده و شروع کن به مطالعه
۲. همه کلماتی که فکر می کنی مهم هستند را زیرشان، نقطه کمرنگ بگذار.
۳. دوباره همان پاراگراف را بخوان و زیر کلماتی که مهم تر هستند را خط بکش.
۴. برای بار سوم آن پاراگراف را بخوان، و چند کلمه ای که خیلی مهم هستند را دورشان دایره بکش. طبیعتا تعداد این کلمات در هر صفحه ۳ یا ۴ کلمه است.

نکات بسیار مهم

- اگر فکر می کنید در تشخیص کلمات مهم مشکلی ندارید، می توانید مرحله نقطه گذاشتن را حذف کنید. و مستقیم به سراغ مشخص کردن کلمات مهم (خط) و کلمات مهم تر (دایره) بروید.
- بعد از اینکه ۴ مرحله را انجام دادید، وقت کمی نیاز دارید تا نقاطی که زیر کلمات قرار دادید را پاک کنید. این کلمات، همان کلمات مهم کاذب هستند که واقعا مهم نیستند (چون اگر بودند، در مرحله دوم زیرشان خط می کشیدید)
- توجه داشته باشید، در گام های بعدی، خیلی از این خط ها، تبدیل به شکل ها و علامت های دیگری می شوند.

●● بین - ۱

دیدن و الگو گرفتن یکی از مهم‌ترین روش‌های کسب مهارت است. اصلاً دست کم نگیرش. اینجا به نمونه مطلوب از مرحله «نقطه، خط دایره» رو برات گذاشتیم تا منظورمون رو خوب متوجه بشی. حواست باشه، وقتی روی خط کشی مسلط شدی، دیگه نیازی به نقطه گذاشتن نیست.

به کنش اجتماعی و پیامدهای آن «پدیده اجتماعی» می‌گویند. کنش اجتماعی خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن می‌باشند. مثلاً فردی به تنهایی و با صدای دلخواه در مکانی مطالعه می‌کند. حال اگر فرد دیگری وارد شود، مطالعه او به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود و پای ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را به میان می‌آورد. او برای رعایت حقوق دیگری (تحقق یک ارزش) باید در حضور دیگران، آرام مطالعه کند (پیدایش یک هنجار). هنجار اجتماعی، شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است. مثلاً در هر جامعه‌ای احوالپرسی از دیگران، شیوه‌های معینی دارد. ارزش‌های اجتماعی، آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی‌اند که مورد توجه و پذیرش هستند و افراد یک جامعه نسبت به آنها گرایش و تمایل دارند. اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ یک از ارزش‌های اجتماعی مانند عدالت، امنیت و آزادی محقق نمی‌شوند.

بکش - ۱

حالا می‌تونی با توجه به نمونه‌ای که دیدی و مطالبی که در صفحه قبل یاد گرفتی، مرحله نقطه، خط و دایره رو اجرا کنی. از اینکه غلط بکشی ترس و خط‌کشی نهایت رو به معلم نشون بده تا ایرادات معلوم بشه.

سکولاریسم به معنای رویکرد دنیوی و صرفاً این جهانی به هستی است. در این رویکرد، همه ظرفیت‌های انسان، متوجه آرمان‌ها و اهداف دنیوی و این جهانی می‌شود. بدین ترتیب، ابعاد معنوی انسان و جهان به فراموشی سپرده می‌شود یا به صورت گزینشی در خدمت اهداف و نیازهای دنیوی قرار می‌گیرد. بر همین اساس می‌توان باور سکولار در فرهنگ غرب را به دو دسته «آشکار» و «پنهان» تقسیم کرد.

سکولاریسم آشکار: باورها و فلسفه‌هایی را شامل می‌شود که آشکارا، ابعاد غیرمادی جهان هستی را انکار می‌کنند.

سکولاریسم پنهان: شامل باورها و فلسفه‌هایی است که ابعاد معنوی هستی را نفی نمی‌کنند؛ بلکه بخش‌هایی از باورهای معنوی و دینی را در خدمت اهداف دنیوی و این جهانی قرار می‌دهند و از توجه یا عمل به بخش‌های دیگر سر باز می‌زنند. رویکرد گزینشی جهان غرب به ابعاد معنوی و دینی جهان، سبب پیدایش و رشد برخی نهضت‌های جدید دینی شده است که از آن با عنوان «پروتستانتیسم» یاد می‌شود.

دنبال چه هستیم؟

نمونه‌هایی از شکل‌های ساده برای
نمادسازی مطالب درسی

به خدا ایمان آورد اما ایمان آوردن
به تنهایی کافی نیست.

ج) يك مدل دیگر از سبک‌های
محتوای کتاب درسی، قیدها هستند
مثل اغلب، تقریباً، بیشتر، گاهی و ...
د) يك سبک دیگر محتوا، بیان
اسامی خاص اشخاص و مکان‌ها،
مفاهیم، وسایل و ... است.

برای خط‌کشی هر کدام يك از این
گروه‌ها، مدلی وجود دارد که در
ادامه معرفی می‌کنیم.

تا الان حتماً متوجه شده‌اید که متن
کتاب درسی، مدل‌های مختلفی
دارد. الف) مثلاً نام حکومت‌های
ایران باستان را بیان می‌کند:
هخامنشیان، اشکانیان، ساسانیان یا
مثلاً ابعاد مختلف حکومتی را نام
می‌برد مثل سیاسی، اجتماعی،
اقتصادی و فرهنگی.

ب) سبک دیگر جملات شرطی و
وابسته است. مثلاً اگر مشکلات
زیادی را در زندگی تحمل کنیم،
دچار فشار روانی می‌شویم. سیل راه
می‌افتد پس باران باریده است. باید

چگونه از اشکال مختلف استفاده کنیم؟

محوریت روش

مطالعه صحیح و

درست حفظیات با

روش خط‌کشی است.

پس اصل، مطالعه است

نه خط‌کشی

۱. قبلاً کلمات مهم و مهم‌تر را با خط و دایره مشخص کرده‌ایم
۲. همان پاراگراف را بخوان و چهار گروه اسامی خاص، ربطی‌ها، قیدها و موردی‌ها را پیدا کن.
۳. هر کدام از این ۴ مورد شکل خاصی دارد. پایین کلمات خاص خط موجی بکش، جملات وابسته را با فلش به هم وصل کن، کنار تفصیل‌ها ستاره بذار و بالای هر کدام از موردی‌ها يك شماره یا حرف فارسی یا انگلیسی بگذار، (مثال صفحه بعد را ببین)

نکات بسیار مهم

- بخاطر مرحله نقطه، خط دایره، مجبورید خط‌کشی‌های این گام را روی خط‌کشی‌های گام قبلی انجام دهید، اشکالی ندارد. از دفعه بعد، همان مرحله اول تشخیص می‌دهی که وقتی چند مورد را نام می‌برد، نباید خط بکشی و باید شماره بگذاری.
- شکل خط‌کشی این ۴ نوع محتوا، بستگی به سلیقه تو دارد. می‌توانی هر مدل دیگری را انتخاب کنی برای خط‌کشی آن. این فقط پیشنهاد ما به تو بود.
- وسواس را کنار بگذار و با خیال راحت خط‌کشی کن. چون با مداد هستی، می‌توانی اشتباهت را پاک کنی.

تجربه موفق در حفظ

کردن و یادآوری،

نظم ذهنی و

دسته‌بندی مطالب از

دلایل اهمیت بالای

روش فطکشی است

●● بین ۲

از جمله ایران و شمال آفریقا و مصر را فرا گرفت. رهبران برخی از این قیام‌ها و جنبش‌ها موفق شدند قدرت را در مناطقی به دست گرفته و سلسله‌های حکومتی مستقلی را تأسیس کنند. چنین رویدادی به منزله تجزیه قلمرو و کاهش قدرت و اختیارات سیاسی و نظامی خلفای عباسی بود. این وضعیت تا آنجا پیش رفت که دامنه قدرت سیاسی و اداری خلفا به عراق و سرانجام شهر بغداد محدود شد. حتی امیران و سلاطین برخی از سلسله‌ها، مانند آل بویه و سلجوقیان، بر پایتخت عباسیان نیز تسلط یافتند. با این حال، احترام و جایگاه دینی خلفا همچنان محفوظ ماند. بسیاری از حاکمانی که به عنوان امیر یا سلطان قدرت را به دست گرفته بودند، برای توجیه مشروعیت حکومت خود و مقبولیت نزد توده‌های مردم مسلمان، نیازمند فرمان و لواء خلیفه بودند و چنین وانمود می‌کردند که مطیع اوامر او هستند.

ب) دوره ضعف و تجزیه (۲۳۲-۶۵۶ ق)

با پایان گرفتن حکومت مأمون و خارج شدن اداره امور از دست وزیران ایرانی، به تدریج حکومت عباسیان نیز رو به ضعف و انحطاط گذاشت. جانشینان مأمون، سپاهی از ترکان که در سرحدات ماوراءالنهر به اسارت مسلمانان درآمده بودند و در سوارکاری و تیراندازی مهارت داشتند، تشکیل دادند. پس از آنکه فرماندهان این سپاه با عنوان «امیرالامراء» قدرت را به دست گرفتند و بر امور خلافت تسلط یافتند، دورانی از هرج و مرج آغاز شد. آنان خودسرانه، خلیفه‌ای را خلع و فردی دیگر از خاندان بنی عباس را بر جای او می‌نشانند. حتی برخی از خلفا به دست این امیرالامراء کشته و یا کور شدند.

در چنین اوضاع و احوالی بود که قیام‌های ضدعباسیان و جنبش‌های استقلال طلبی، بخش‌های وسیعی از قلمرو خلافت

بخش ۲

سیاست و حکومت

مهم‌ترین تحولی که با خلافت خاندان اموی پدید آمد، فاصله گرفتن حکومت از اصول و ارزش‌های انسانی و اخلاقی مورد تأکید قرآن و پیامبر اسلام و تبدیل خلافت دینی به سلطنت بود. نشانه‌ها و آثار این تحول به شکل‌های مختلف در ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در دوران خلافت اموی ظاهر شد.

۱- استفاده از زور برای کسب و حفظ قدرت

معاویه، نخستین خلیفه‌ای بود که برخلاف خلفای پیش از خود، با زور و غلبه نظامی، زمام امور را به دست گرفت. در زمان امویان، اخذ بیعت با تهدید و اجبار همراه بود. بدین گونه که ابتدا بزرگان خاندان اموی و سپس فرماندهان نظامی و امیران ولایات بیعت می‌کردند. پس از آن، امیر و والی هر منطقه از افراد صاحب نفوذ و مردم تحت حکومت خود بیعت می‌گرفت

و جان و مال مخالفان را تهدید می‌کرد. برای مثال، معاویه و حاکم منصوب او در مدینه و مکه، به اقدام‌های مختلفی از قبیل تطمیع و تهدید متوسل شدند تا بزرگان این دو شهر را به بیعت با یزید وادار کنند، که به جز امام حسین (ع) و عبدالله بن زبیر، دیگران را ناگزیر به بیعت کردند.

حکومت بنی‌امیه همواره در برابر معترضان و مخالفان خود سیاست سرکوب و خشونت را اجرا می‌کرد. حتی معاویه که خود را سیاست‌مداری اهل مدارا و مسالمت‌جو نشان می‌داد، انتقاد و اعتراض برخی از شیعیان مانند حُجر بن عدی و عمرو بن حُقیق را تحمل نکرد و دستور به قتل آنان داد. بیشتر صاحب‌منصبان سیاسی و نظامی حکومت اموی، به ویژه حاکمان شهرها و مناطق مختلف قلمرو خلافت، افرادی خشن و خون‌ریز بودند. حجاج بن یوسف ثقفی از مشهورترین این افراد بود.

دنبال چه هستیم؟

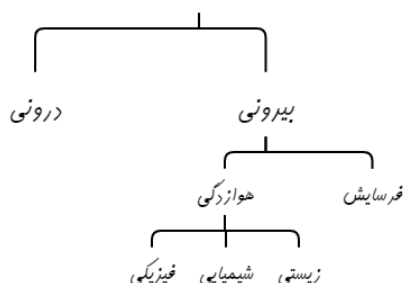
این گام، مکمل گام‌های قبلی است. در این گام از تو می‌خواهیم انواع دیگر محتوای کتاب درسی را شناسایی کرده و برای هر کدام یک شکل یا علامت خاص متناسب با خلاقیت خودت در نظر بگیری. مثلاً: مباحثی که پیچیدگی بیشتری دارند، جزئیاتشان زیاد است، شاخه شاخه هستند یا حفظ کردنشان دشوار است را در حاشیه‌های کتاب، به نحو دیگری که یادگیری آن راحت و سریع باشد، یادداشت می‌کنیم.

نمودار کشیدن از معروف‌ترین سبک‌های حاشیه نویسی است. مثلاً زمانی که در جغرافی، عوامل تغییر شکل ناهمواری‌ها را به دودسته درونی و بیرونی تقسیم می‌کنیم و عوامل بیرونی را به هوازذگی و فرسایش تقسیم می‌کنیم و خود هوازذگی به سه دسته تقسیم می‌شود، می‌توان برای فهم بهتر، این دسته بندی را با یک نمودار خوب نشان داد.

یا مثلاً یک پاراگراف کتاب را با استفاده از چند هشتک، در ذهن سپرده و سپس سراغ جزئیات می‌رویم.

عوامل تغییر شکل

ناهمواری‌ها

چگونه نمودار، شکل و حاشیه بکشیم؟

۱. محتوایی که در حال مطالعه آن هستی جزو علامت‌های قبلی (خط، دایره، ۴ گانه) هست؟
۲. اگر بله: پس از همون علامت‌ها استفاده کن.
۲. اگر نه: پس متناسب با محتوا، در حاشیه کتاب، شکل بکش، حاشیه نویسی کن و جدول بکش. از این علامت‌ها، در همه کتاب‌های درسی، برای خلاصه کردن استفاده کن. مطالبی که میشه رو حاشیه نویسی کن، براش جدول بکش، شکل جدید ابداع کن.

هدف خط کشی

ایجاد قالبی جذاب

برای یادگیری درست

مطالب و یادآوری

کامل آن + تشخیص

مطالب اولویت دار

هنگام دوره

نکات بسیار مهم

- حساسیت این گام در میزان استفاده از آن است. حواستان باشد اگر زیاده روی کنی، زمانت از دست می‌رود، کتاب شلوغ می‌شود و تمرکزتان بهم می‌ریزد.
- شما علاوه بر (خط، دایره و ۴ گانه) نهایتاً ۴ یا ۵ علامت دیگر می‌توانید ابداع کنید. اگر بیشتر از این شد یعنی دارید زیاده روی می‌کنید.
- این علامت‌های ابداعی، هر چه خنده دارتر و عجیب تر باشد، در حافظه شما بیشتر و بهتر ثبت می‌شود. مثل یک مرد که سبیل‌های بسیار بزرگی دارد به معنای مطالب دشوار
- علامت باید با نوع محتوا متناسب باشد.

✓ نمائشنامہ - جعفر - مقدم

مبارزات صحت غرب
۱۵ اخرداد
S دوران تناوبت

تاریخی

احتماعی

ملی بود

محمدعلی جمال‌زاده در سال ۱۳۰۱ آغاز شد و اولین نمایشنامه نیز با عنوان «جعفرخان از

چشم‌های

نسل اول

محاسبہ

داستانی می‌شوند که سیک آنان تلفیقی است از آنچه خود داشتیم و آنچه از شیوه‌های غربی

نسل دوم (جدید)

مرصادی به ساعد
دشمن اعتماد داشت

اعتمادزاده، غلامحسین ساعدی و جمال میرصادقی اشاره کرد.

مقاومت در مبارزات ملی شدن صنعت نفت و بعد هم قیام ۱۵ خرداد است. در این دوران

مضمون رمان‌ها و داستان‌ها غالباً مبارزه و پایداری است. بر اغلب داستان‌های این دوره

مقاومت روی آوردن به داستان^۱ کوتاه، ترجمه آثار داستانی آمریکای^۲ لاتین و همدردی با

بهره بردن از زبان عامیانه نویسنده‌گی را برای بسیاری از طبقات جامعه آسان و نشر آمادۀ

به تدریج در زبان فارسی معمول گردید. آشنایی با تحقیقات و تتبعات اروپاییان نیز موجب

مقاومت می‌توان به احمد محمود، نویسندهٔ رمان «همسایه‌ها»، علی محمد افغانی، نویسندهٔ

فقیری نویسندهٔ رمان «دهکدهٔ پر مال» اشاره کرد.

فقیر (و ملال) اشاره کرد.

بخش - ۳

پرسش‌نامه^۱: اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد. در این حالت، محقق از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. پرسش‌نامه‌ها باید دقیق و معتبر باشد. پرسش‌نامه به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود.

مصاحبه^۲: برخی موضوعات را نمی‌توان به صورت مستقیم مشاهده و یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین شده مطالعه کرد؛ محققان در چنین حالتی از روش مصاحبه استفاده می‌کنند. در این حالت، محقق در ضمن گفتگو و براساس پاسخ‌های دریافت کرده، پرسش بعدی خود را معلوم و مصاحبه را هدایت می‌کند. بنابراین، مصاحبه برخلاف گفتگوی معمولی، هدفمند و سازمان‌یافته است.

بخش - ۴

۳- تعاونی‌ها

شرکت تعاونی^۱ کسب و کاری است که با هدف تأمین نیازمندی‌های اعضا تشکیل می‌شود و به بهبود وضعیت اقتصادی آنها کمک می‌کند. در تعاونی تولید، تعدادی تولیدکننده جهت بهره‌مندی از مزایای فعالیت‌های اقتصادی با مقیاس بزرگ، گرد هم می‌آیند و با اقدامات جمعی منفعت خود را بیشینه می‌کنند؛ مثلاً تعاونی کشاورزی را عده‌ای از کشاورزان تشکیل می‌دهند تا برای تهیه بذر مرغوب و تهیه سموم و کود و نیز امکان بازاریابی، تبلیغات جمعی و ایجاد زنجیره توزیع به آنها کمک کند.

تعاونی‌ها مراحل راه‌اندازی کم‌وبیش مشابهی با شرکت‌ها دارند؛ اما نحوه اداره آنها براساس هر نفر، یک رأی است؛ یعنی هر کدام از اعضا صرف‌نظر از اینکه چقدر از سرمایه تعاونی را تأمین کرده باشد، یک رأی خواهد داشت، اما توزیع سود احتمالی در پایان دوره به نسبت سرمایه هر عضو است.

این گوی و این میدان

نظام اجتماعی و سیاسی

در آستانه ظهور اسلام، ساکنان شبه‌جزیره عربستان را قبیله‌ها و طایفه‌های گوناگون عرب تشکیل می‌دادند و هر یک از آنها، بر پایه نسب‌نامه‌هایی که سینه به سینه منتقل شده بود، خود را به یکی از دو دسته قحطانی^۱ (جنوبی) و عدنانی^۲ (شمالی) منسوب می‌کردند. در آن زمان، زندگی چادرنشینی و نظام قبیله‌ای در سرتاسر این سرزمین، حتی در شهرهای مکه، طائف و یثرب رواج داشت. قبیله، یک واحد اجتماعی و سیاسی مستقل به حساب می‌آمد و شامل تمامی افرادی می‌شد که دارای نیای مشترک بودند و با یکدیگر پیوند خونی داشتند.

از جمله شاخص‌ترین ارزش‌های حاکم بر نظام قبیله‌ای، افتخار به حسب^۳ و نسب، احترام به روابط خونی و خویشاوندی، اطاعت بی‌چون و چرا از رئیس یا شیخ قبیله و پشتیبانی بی‌قید و شرط از افراد قبیله در هر شرایطی بود. وابستگی شدید عرب‌ها به قبیله خود، موجب به وجود آمدن عصبیت قبیله‌ای شده بود. تعصب قبیله‌ای، نقش زیادی در بروز جنگ و خونریزی‌های پی‌درپی در شبه‌جزیره عربستان داشت.

سه گام معرفی شده قبلی، فقط برای آموزش این مهارت بود. از حالا به بعد، هنگام خط‌کشی باید همه این سه گام را از ابتدا و با هم انجام بدهی. یعنی همان بار اول که مطلب را می‌خوانی آماده باشی که خط‌بکشی یا دایره یا فلش یا شماره بگذاری یا ...

در ابتدای راه، این کار زمان زیادی می‌گیرد. خسته می‌شوی. ناامید می‌شوی. ولی آرامش خودت را حفظ کن و مطمئن باش آتقدر مسلط می‌شوی که می‌توانی نه تنها همه کتاب‌های درسی کنکور را به بهترین شکل خط‌کشی کنی، بلکه در دانشگاه و حتی مطالعه‌های آزادت هم موفق خواهی بود.

فقط یادت باشه، بهتر است تا یک ماه بعد از اتمام این جزوه، کسی که در خط‌کشی مسلط است، خط‌کشی‌هایت را بررسی کند.

ساکنان عربستان در دوران پیش از اسلام به داشتن برخی خصلت‌های اخلاقی مانند مهمان‌نوازی، شجاعت، سخاوت، مرّوت و استقامت در برابر سختی‌های زندگی معروف بودند؛ البته این خصلت‌ها در چارچوب ارزش‌ها و سنت‌های زندگی قبیله‌ای مفهوم خاص خود را داشت. برای مثال، شجاع به کسی گفته می‌شد که در منازعات فردی و قبیله‌ای با جرئت و جسارت تمام بجنگد و نهایت بی‌رحمی را از خود نشان دهد.

در نظام اجتماعی عربستان پیش از اسلام، زن از مقام و منزلت پائینی برخوردار بود. در جامعه‌ای که ارزش به قوت بازو و نیروی جنگاوری بود، بسیاری از پدران و خانواده‌ها آرزو داشتند که فرزندشان پسر باشد تا بتواند از راه جنگ و راهزنی، غنیمت به چنگ آورد. علاوه بر آن، با فرزند پسر، نام و عزت و شرافت قبیله حفظ می‌شد. به همین دلیل مردان قبیله فقط به پدران خود افتخار

تحرك و جابه‌جایی یکی از نیازهای اساسی انسان در فعالیت‌های فردی و اجتماعی است. فکر کنید که شما و اعضای خانواده‌تان در ماه گذشته برای چه کارهایی از مکانی به مکان‌های دیگر رفت و آمد کرده و از کدام شیوه‌ها و وسایل حمل‌ونقل استفاده کرده‌اید. به انواع وسایل و کالاهای اطراف خود نگاه کنید و بگویید هر یک از کالاهای مورد استفاده شما در کدام نواحی دور و نزدیک تولید شده و چگونه به دست شما رسیده‌اند؟ به نظر شما زندگی ما چقدر به حمل‌ونقل وابسته است؟

گسترش حمل‌ونقل از گذشته تا امروز

نقاشی سومری - چرخ و ارابه

● بیش از چهار هزار سال قبل، در زمان نخستین تمدن‌های کهن، انسان‌ها برای حمل بار از چارپایان استفاده می‌کردند. در آن زمان، در منطقه بین‌النهرین حمل‌ونقل با قایق‌های پارویی در رودخانه‌ها و کانال‌های آبی معمول بود. اختراع چرخ همچون کشف آتش تحول بزرگی در زندگی انسان آن دوره پدید آورد.

شواهد تاریخی وجود شبکه‌های حمل‌ونقل و گسترش آنها را در دوره‌های زمانی مختلف نشان می‌دهد. برای مثال، در نقاط مختلف قلمرو پهناور ایران در دوره هخامنشیان، راه‌ها و چاپارخانه‌هایی

ایجاد شده بود. جاده‌های سنگ‌فرشی گسترده و طولانی در امپراتوری روم که همه نقاط را به مرکز و پایتخت متصل می‌کردند و جاده ابریشم، که شرق آسیا را از طریق ایران به غرب اروپا پیوند می‌داد، نمونه‌هایی از راه‌ها در طول تاریخ بوده‌اند. به نظر شما، آیا حمل‌ونقل نیز در توسعه و گسترش تمدن‌ها نقشی ایفا کرده است؟ در عصر اکتشافات جغرافیایی، پیشرفت در دریانوردی و ساختن کشتی‌های پیشرفته‌تر موجب شد که سرزمین‌های نو کشف شوند و تحولات بسیاری در این نواحی جهان پدید آید.

تا پیش از انقلاب صنعتی (۱۸۴۰-۱۷۶۰ م)، وسایل حمل‌ونقل زمینی به کندی و با صرف زمان زیاد، مسافت‌های طولانی را طی می‌کردند و فقط میزان کمی بار را می‌توانستند حمل کنند. در خشکی‌ها، نیروی انسان و چارپایان عامل حرکت مسافر و بار و در دریاها نیروی باد محرک کشتی‌ها بود. اختراع موتور بخار تحول بزرگی در حمل‌ونقل آبی و ریلی به وجود آورد.

● در اوایل قرن نوزدهم، نخستین لوکوموتیوهای مجهز به موتور بخار در انگلستان ساخته شدند. قطارها در بین شهرها به حرکت درآمدند و این کشور را به زادگاه قطار تبدیل کردند. به این ترتیب، حمل‌ونقل ریلی موجب حرکت آسان‌تر بار و حمل بارهای سنگین به نقاط نسبتاً دور شد و به مرور رونق بسیار پیدا کرد. بعدها با کشف و استخراج نفت و استفاده از آن به جای زغال سنگ، سرعت و کارایی وسایل حمل‌ونقل بیشتر شد.

● در اوایل قرن بیستم، اختراع و تولید انبوه خودرو، چهره فضا‌های شهری و خارج از شهرها را تغییر داد. خیابان‌های اصلی و فرعی و تقاطع‌ها در شهرها و شبکه‌های جاده‌ای وسیع بین شهرها و روستاها ساخته شدند و به دنبال آن، مکان‌ها و مراکز خدمات راهداری مانند پمپ بنزین‌ها و تعمیرگاه‌های اتومبیل به وجود آمدند.

نقشه راه

به‌طور معمول انسان در هر لحظه از زندگی خود گزینه‌های متعددی دارد که باید از میان آنها یکی را انتخاب کند. در تصمیم‌گیری‌های منطقی، افراد هزینه‌ها و منافع گزینه‌های مختلف را باهم مقایسه و بهترین آنها را انتخاب می‌کنند. اما این انتخاب منطقی در برخی موارد سخت و پیچیده می‌شود و جنبه‌های گوناگونی پیدا می‌کند. ما در این درس می‌خواهیم:

- بیاموزیم هزینه‌ها و منافع انتخاب‌های خود را باهم مقایسه کنیم؛
- بیاموزیم در انتخاب‌ها و تصمیم‌های خود، هزینه‌های فرصت، منابع کمیاب، هزینه‌های هدررفته و قید بودجه را در نظر بگیریم.

اقتصاد و مسئله انتخاب

هر کسب و کاری چه شخصی باشد و چه در قالب شرکت، با مسئله انتخاب مواجه است. چه چیزی تولید کنیم یا اینکه چقدر از هر چیز تولید کنیم؟ مسئله انتخاب آن قدر مهم است که برخی اقتصاددانان علم اقتصاد را علم انتخاب می‌دانند. آنها معتقدند اقتصاد به ما می‌آموزد که در شرایط کمیابی منابع، چگونه بهترین انتخاب را انجام دهیم. البته انتخاب فقط محدود به مسئله کسب و کار و تولید نیست؛ بلکه هر فرد در زندگی روزمره خودش، بارها و بارها با مسئله انتخاب اقتصادی روبه‌رو می‌شود. برای انتخاب درست باید با مفهوم کمیابی منابع آشنا شویم و بدانیم که چگونه می‌توان با در نظر گرفتن هزینه‌ها و منافع هر انتخاب، تصمیم درستی گرفت. بنابراین باید برای هر تصمیمی قوانینی را رعایت کنیم.

قانون اول: منابع خود را شناسایی کنید و بدانید که آنها کمیاب‌اند!

اگر به عنوان یک کارآفرین و یا تولیدکننده وارد میدان اقتصاد می‌شوید، باید ابتدا از منابع یا عوامل تولید^۱ خود آگاه شوید. اقتصاددانان منابع تولید را به طور کلی در سه دسته طبقه‌بندی می‌کنند: منابع طبیعی (زمین)، نیروی کار و سرمایه^۲. زمینی که تولیدکننده گندم آن را زیر کشت می‌برد، یک منبع طبیعی است. کشاورزانی که روی زمین کار می‌کنند، نیروی کار محسوب می‌شوند. تراکتوری که روی زمین کار می‌کند، سرمایه فیزیکی است و دانش و مهارت نیروی انسانی این مجموعه تولیدی، سرمایه انسانی محسوب می‌شود.

با توجه به توضیحات بالا به نظر شما نیروی کار و سرمایه در یک شرکت تدریس خصوصی چیست؟ با توجه به اینکه تولید خدمات هم در اقتصاد نیازمند عوامل تولید است، می‌توان گفت نیروی انسانی این شرکت، معلمان و کارمندان آن هستند؛ سرمایه فیزیکی آن نیز ممکن است شامل تجهیزات اداری (مثلاً میز یا تخته و یا ابزارهای آموزشی دیگر) باشد و سرمایه انسانی هم مهارت و دانش تدریس معلمان این شرکت خواهد بود.

منابع تولید در حالت کلی، امکاناتی است که شما برای ارائه محصول یا خدمت خود در اختیار دارید. اما اکنون فرض کنید که به عنوان یک خریدار می‌خواهید برای دیدن یک فیلم سینمایی، بلیت خریداری کنید و در ضمن برای منزل هم کمی خرید کنید. چه منبعی در اختیار دارید؟ پول داخل جیب‌تان، مهم‌ترین منبعی

پرسش‌نامه^۱: اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به‌دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد. در این حالت، محقق از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. پرسش‌نامه‌ها باید دقیق و معتبر باشد. پرسش‌نامه به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود.

مصاحبه^۲: برخی موضوعات را نمی‌توان به صورت مستقیم مشاهده و یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین‌شده مطالعه کرد؛ محققان در چنین حالتی از روش مصاحبه استفاده می‌کنند. در این حالت، محقق در ضمن گفتگو و براساس پاسخ‌های دریافت کرده، پرسش بعدی خود را معلوم و مصاحبه را هدایت می‌کند. بنابراین، مصاحبه برخلاف گفتگوی معمولی، هدفمند و سازمان‌یافته است.

آزمون‌ها^۳: شاید بیش از هر روشی، افراد عادی جامعه با استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی مواجه شده باشند. آزمون‌ها ابزاری برای کمی کردن ویژگی‌های روان‌شناختی هستند. ساخت آزمون‌ها بسیار دشوار است و فرایند پیچیده‌ای را طی می‌کند. آزمون‌ها باید دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کنند که برای آن ساخته شده‌اند.

علاوه بر این، آزمون‌ها در دفعات متعدد اجرا باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند. استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها باشد و به دست افراد متخصص انجام شود. همچنین متخصصان نباید مشخصات و اطلاعاتی را که در تحقیقات خود از افراد به‌دست آورده‌اند، به صورت عمومی و برای دیگران منتشر کنند.

ماد، نخستین حکومت آریایی ایران

تأسیس حکومت ماد: قبایل گوناگون ماد از جمله اقوام آریایی بودند که در بخش وسیعی از مناطق غربی و مرکزی ایران استقرار یافتند و در کنار بومیان ساکن این مناطق

زندگی کردند. برای اولین بار در قرن ۹ ق.م. در سالنامه‌های شاهان آشوری به مادی‌ها اشاره شده است. آشور در آن زمان حکومت نسبتاً نیرومندی در شمال بین‌النهرین بود که برای به دست آوردن فلزات، سنگ‌های قیمتی و غنائم دیگر، دائماً به سرزمین‌های همسایه، از جمله نواحی غربی ایران هجوم می‌آورد.

یورش‌ها و غارت‌گری‌های پیاپی آشوریان، زمینه اتحاد قبایل پراکندهٔ ماد را فراهم آورد. از این‌رو رؤسای این قبایل، یکی از بزرگان مادی به نام دَهیوک، که به اشتباه او را دی‌اکو می‌خوانند، را به پادشاهی برگزیدند. دَهیوک شهر هگمتانه یا اکباتان (همدان امروزی) را بنا کرد و آن را مرکز حکومت خود قرار داد.

ماد در اوج قدرت: حکومت ماد در زمان فرمانروایی هووخْشتر، سومین پادشاه مادی به اوج قدرت رسید. او نخست با تشکیل سپاه منظم و کارآمدی از قبایل مختلف ماد، پارس و... قدرت خود را بر مناطق وسیعی از ایران تثبیت کرد. هووخْشتر سپس با حکومت بابل، علیه آشور متحد شد و به حاکمیت آشوریان پایان داد. در پی این موفقیت نظامی، قلمرو ماد به شمال بین‌النهرین و بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر گسترش یافت.

سقوط حکومت ماد: آستیاگ، پسر و جانشین هووخْشتر لیاقت و درایت پدر را نداشت و دوران طولانی سلطنت خود را صرف خوشگذرانی و گردآوری ثروت کرد. بزرگان طوایف ماد و تودهٔ مردم که از عملکرد آستیاگ ناخشنود بودند، بر ضد او با کورش هخامنشی همدست شدند. سرانجام با فتح هگمتانه به دست کورش، حکومت ماد برافتاد.

هخامنشیان؛ بزرگ‌ترین حکومت عصر باستان

سلسلهٔ هخامنشی منسوب به هخامنش، جد کورش کبیر است. هخامنش رئیس قبیلهٔ پاسارگادی بود. این قبیله یکی از قبایل مهم قوم پارسی به‌شمار می‌رفت. پارسی‌ها، هم‌زمان با قدرت یافتن مادی‌ها، در قسمت‌های جنوبی فلات ایران یعنی سرزمین پارس (استان فارس کنونی) و نواحی مجاور آن مستقر بودند. حکومت ماد، قوم بزرگ پارس را تحت فرمان خود درآورد. در آن زمان شاخه‌ای از خاندان هخامنشی، در فارس به مرکزیت شهر آنتشان (آنران)، حکومت محلی کوچکی تشکیل داده بودند.

تأسیس حکومت هخامنشی: یکی از نوادگان هخامنش، به نام کورش (کورش دوم)، که بر آنتشان حکومت می‌کرد، قبیله‌های پارسی ناراضی از سلطهٔ مادی‌ها را متحد کرد. کورش، سپس با جلب حمایت بزرگان مادی، آستیاگ را از میان برداشت و پادشاهی هخامنشیان را بنیان نهاد.

کورش مدتی پس از به قدرت رسیدن، به آسیای صغیر لشکرکشی کرد و حکومت لیدی و سایر دولت - شهرهای آنجا را شکست داد و شهر ثروتمند سارد، پایتخت لیدی و تمامی آسیای صغیر را به تصرف خود درآورد. در نتیجهٔ این فتوحات، حکومت هخامنشیان به ثروت هنگفتی دست یافت و با دولت - شهرهای یونانی همسایه شد.

مؤسس سلسلهٔ هخامنشی پس از آن، چند سالی در مناطق شرقی فلات ایران سرگرم کشورگشایی بود و مناطق وسیعی را به قلمرو خود افزود.

یکی از انسانی‌ترین و شکوهمندترین فتوحات تاریخ جهان، فتح مسالمت‌آمیز بابل توسط کورش بزرگ در سال ۵۳۹ ق.م. است. در این سال، مؤسس سلسلهٔ هخامنشی بدون جنگ و خونریزی وارد بابل شد. بابل یکی از بزرگ‌ترین شهرهای آن‌روزگار به‌شمار می‌رفت و مردمان و اقوامی با خاستگاه اجتماعی و فرهنگی گوناگون در آنجا می‌زیستند. این شهر از نظر داشتن بناها و پرستشگاه‌های باشکوه، مراکز اقتصادی ثروتمند، نهادهای سیاسی و اداری متعدد و در اختیار داشتن راه‌های ارتباطی با سرزمین‌های دور و نزدیک، اهمیت فراوان داشت و تسلط بر آن برای هر فرمانروایی بسیار مهم و مطلوب بود.

کورش فرمان داد تا ماجرای فتح صلح‌آمیز بابل را بر لوحی استوانه‌ای از گِل رُس به زبان بابلی بنویسند. این لوح که

سه قرن اول هجری

سقوط ساسانیان، ادامه به بیت علمی ادبی
دولت هخامنشی، ساسانی و صفاری (آغاز قرن ۳)
لیث صفاری، حکومت ایران، تضعیف بغداد، بازگشت عظمت، عدم ورود و استعمار عربی
حکومت صفاری و طاهری در پی آل سامانی آل بویه
رشد دروس علمی و ادبی و سیاسی
شماره ششم امتحان زبان رسمی

علوم و فنون ادبی (۱) ۴۱

سه قرن اول هجری

پس از سقوط دولت ساسانی و از دست رفتن استقلال سیاسی ایران، ایرانیان در سه قرن نخست هجری به فعالیت‌های علمی و ادبی خود ادامه دادند و به زبان‌های فارسی، پهلوی و عربی آثار فراوان پدید آوردند. در آغاز قرن سوم، دولت نیمه‌مستقل طاهری و پس از آن، دولت مستقل صفاری بر سر کار آمد. یعقوب لیث صفاری برای ایجاد حکومت و دولت مستقل ایرانی، برانداختن یا تضعیف حکومت بغداد دست به کار شد تا عظمت و اقتدار ایران را به آن بازگرداند. وی نه با زبان عربی آشنایی داشت و نه اجازه داد تا این زبان در دستگاه حکومت او به کار رود؛ به همین سبب، زبان فارسی دری را — که خود می‌فهمید و با آن سخن می‌گفت — زبان رسمی قلمرو خود اعلام کرد. در پی آن، دولت سامانی، آل بویه و حکومت‌های کوچک دیگر پدید آمدند و زبان فارسی دری، فرصت و امکان یافت تا به عنوان زبان رسمی شناخته شود و در فضای ادبی، سیاسی و علمی رشد یابد.

* قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم — مهم‌ترین دوره تمدن اسلامی

قرن چهارم و نیمه اول قرن پنجم، مهم‌ترین دوره تمدن اسلامی ایران بوده است. نظم و نثر فارسی در این دوره شکوفا شد. در آغاز این دوره، دولت سامانی روی کار آمد و رسم‌ها و سنت‌های فرهنگی کهن ایرانی را رواج داد. در زمان سامانیان، بخارا عمده‌ترین مرکز فرهنگی به شمار می‌آمد و بسیاری از دانشمندانی که در این شهر می‌زیستند، آثار ارزنده‌ای به پارسی و عربی، در قلمرو فرهنگ اسلامی پدید آوردند. بعضی از امیران سامانی، خود، صاحب فضل و ادب بودند. آنها شاعران فارسی‌گوی را تشویق می‌کردند و مترجمان را به ترجمه کتاب‌های معتبری به نثر فارسی برمی‌انگیختند.

این درخشش، با شکست سامانیان از ترکان آل افراسیاب به تیرگی گرایید و هراسان ابتدا به دست سبکتگین و بعد پسرش محمود افتاد و سلسله غزنوی در سال ۳۵۱ هجری در شهر غزنه تشکیل شد. غزنویان نیز برای ماندگاری حکومت نوپای خود ناگزیر شدند

مهم‌ترین دوره تمدن اسلامی — سلسله سلاجقه و سلسله خوارزمشاهیان
دری کار نقش سامانی (تقارن) — رواج دستور و سخن رسمی
بخارا عمده‌ترین مرکز دانشمندان دوره سلاجقه
ایران سامانی، صاحب فضل و تشویق فارسی از ترجمه کتب معتبره — پایان شکست ایران افراسیاب (قرن ۴)
غزنویان، فتح فراسان بر سبکتگین بعد محمود و آغاز غزنویان در قرن پنجم — ایجاد رواج فارسی — ضعف حکومت
محمود و سبکتگین

تعریف روان‌شناسی رشد

آیا تاکنون به ویژگی‌های مشترک خودتان با دیگر افراد خانواده، از بزرگ‌ترین فرد مثل پدر بزرگ تا کوچک‌ترین فرد تازه به دنیا آمده فکر کرده‌اید؟ سؤال آن است که این افراد چه ویژگی‌های متفاوت یا مشابهی دارند؟ خود شما نسبت به یک سال، سه سال و شش سال گذشته چه تغییراتی کرده‌اید؟ در سال‌های آینده در زمان تحصیل یا بعد از آن در مرحله ازدواج و هنگام مادر و پدر شدن چه تغییراتی خواهید داشت؟ به عبارت دیگر آیا می‌توان تغییراتی را که در طول زندگی رخ می‌دهد شناسایی و پیش‌بینی کرد؟

روان‌شناسی رشد، به عنوان یکی از گرایش‌های روان‌شناسی، به این گونه سؤالات پاسخ می‌دهد.

شناسایی و پیش‌بینی تغییرات در طول = *نرخه*
زندگی که به آن «فراخوانی زندگی» نیز گفته می‌شود، مورد توجه روان‌شناسان قرار گرفته است. روان‌شناسی رشد شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که تلاش می‌کند تغییراتی

تغییرات
از آن

را که در طول زندگی، از زمان تشکیل نطفه تا زمان مرگ، در آدمی رخ می‌دهد مطالعه کند. مهم است که بدانیم این تغییرات از چه نوعی است؛ به طور مثال شما می‌دانید نسبت به گذشته تغییر کرده‌اید و در شش سال گذشته به طور کلی چیز متفاوتی بودید؟ اما سؤال این است که برای شناخت بهتر این تفاوت کلی آیا می‌توان این تغییرات را طبقه‌بندی کرد؟ تغییرات شما نسبت به گذشته کدام است؟ قد شما بلندتر شده؟ مطالب بیشتری فرا گرفته‌اید؟ مسائل را بهتر حل می‌کنید؟ کم حوصله‌تر و هیجانی‌تر شده‌اید؟ اجتماعی‌تر شده‌اید؟

در پاسخ به پرسش‌های فوق می‌توان جنبه‌های مختلف انسان را از یکدیگر تفکیک کرد؛ جنبه‌های جسمانی (بلند شدن قد)، شناختی (حل مسائل)، هیجانی (ابراز خشم)، اجتماعی (روابط با همسالان) و اخلاقی (رعایت حقوق دیگران) بر همین اساس، روان‌شناسی رشد دامنه گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی در فراخوانی زندگی فرد را شامل می‌شود.

تغییرات روان
رشد

کسی که دانش علمی دارد

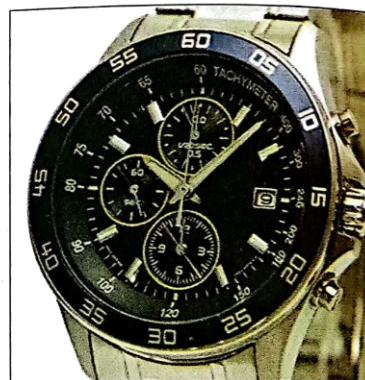
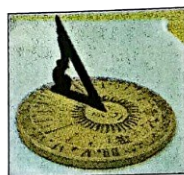
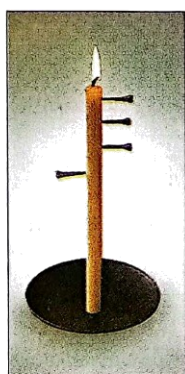
۱) یک عمیق از دانش عمومی جهان اجتماعی خود می‌رسد
۲) اشکالاتی را که به دانش عمومی داشته است شناسایی می‌کند
۳) از حقایق موجود در دانش عمومی دفاع می‌کند

دانش علمی

دانش عمومی بخشی از ذخیره دانشی ما را تشکیل می‌دهد. ذخیره دانشی، بخش دیگری نیز دارد که با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به دست می‌آید به این دانش عمیق تر و دقیق تر «دانش علمی» می‌گویند.

زبان یک پدیده اجتماعی است. ما درباره این پدیده اجتماعی هم «دانش عمومی» و هم «دانش علمی» داریم. با مقایسه دانش کاربران و سخنگویان زبان فارسی با دانش متخصصان زبان فارسی به تفاوت این دو بیندیشید.

کسی که دانش علمی دارد، به درک عمیقی از دانش عمومی جهان اجتماعی خود می‌رسد؛ آسیب‌ها و اشکالاتی را که به دانش عمومی راه پیدا کرده‌اند، شناسایی می‌کند و قدرت پیدا می‌کند که از حقایق موجود در دانش عمومی دفاع کند.

ساعت از قدیمی‌ترین ابداعات بشر است. او با استفاده از دانش زمانه خود برای اندازه‌گیری، نشان دادن و نگهداری زمان، ابزارهایی مانند ساعت آبی، آفتابی، شنی و شمعی ساخته است. امروزه فناوری، انسان را قادر ساخته، ساعت‌های بسیار ظریف و دقیق الکترونیکی، کامپیوتری و حتی اتمی بسازد.

۱) تلاش‌های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی جهان اجتماعی می‌افزاید و دانش عمومی را غنی تر می‌کند. دانش علمی با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد پیشرفت می‌کند یعنی هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می‌شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می‌گردد؛ مثلاً کاهش یا افزایش بی‌رویه جمعیت در یک کشور می‌تواند زمینه فعالیت و رشد علم جمعیت‌شناسی و بروز مسائل اقتصادی در یک جامعه می‌تواند زمینه رشد علم اقتصاد را فراهم کند.

انسان در زندگی اجتماعی با مسائل و مشکلات زیادی مواجه می‌شود؛ مسائلی مانند ناامنی، ترافیک، اعتیاد، آلودگی هوا، بحران آب، بیکاری، فقر، نابرابری، قانون‌گریزی، بحران هویت، بحران اخلاقی،